

akceptorszám (akceptivitás)	Vegyületek (oldószer) elektronpár-akceptor sajátságát (Lewis-savasságát) kvantitatíve leíró érték.
aktiválási energia (E_a) activation energy	Az empirikus sebességi egyenlet hőmérsékletfüggésének vizsgálatával megállapítható mennyiség.
aktiválási szabadentalpia ($\Delta G^\ddagger$) Gibbs energy of activation	A reaktánsok alapállapota és az átmeneti állapot szabadentalpia-különbsége.
aktivált komplex activated complex	Az atomoknak az energia hiperfelület (vagy az energiaprofil) lokális maximumában található elrendeződése. lásd még: átmeneti állapot
ambidens nukleofil	Olyan magkedvelő részecske, amely (legalább) két különböző atomján képes kötést létesíteni a(z) elektrofil) reakciópartnerrel.
amfiprotikus (oldószer)	Önionizációra képes (oldószer) molekula, amely egyszerre képes Brønsted-savként és -bázisként viselkedni.
anchimerikus hatás	Szomszédcsoport-részvétel hatására bekövetkező reakciósebesség-növekedés .
anomer effektus	Molekulán belüli, nemkötő-elektronpár $\rightarrow$ lazító pálya delokalizációval kialakuló, stabilizáló kölcsönhatás.
anti	Referenciasík ellentétes oldalain levő (pl. atomok). Egyszeres kötéssel összekapcsolt atomok szubsztituensei anti helyzetűek, ha diéderes szögük $> 90^\circ$.
apoláris aprotikus oldószer	Kis dielektromos állandójú ($\epsilon < 15$) és dipólusmomentumú ($\mu < 8,3 \times 10^{-30}$ Cm), nem hidrogénkötés-donor oldószer (lásd: Parker-féle oldószer-osztályozás).
arin	Formálisan hármas kötést tartalmazó átmeneti részecske, mely egy (hetero)aromás vegyületből két szomszédos szénatomhoz kapcsolódó hidrogén eltávolításával származtatható.
asszociáció	Különálló molekulák vagy ionok felhalmozódása nagyobb aggregátumokká.
átmeneti állapot transition state	Az energiaprofilon (lokális) maximummal bíró képződmény, amely azonos valószínűséggel alakul át termékekké, vagy reaktánsokká (élettartama egy molekularezgés időtartamának felel meg: $\sim 10^{-13}$ s). lásd még: aktivált komplex
atomi pálya atomic orbital	Egy atommag és más elektronok által keltett mezőben található elektron leírására szolgáló hullámfüggvény. Megjelenítése: az elektront pl. 90 %-os előfordulási valószínűséggel tartalmazó térrészt burkoló felülettel történhet.
Baldwin-szabályok	Gyűrűzárási reakciók preferenciái 3-7-tagú gyűrűk esetén. Kedvezőek

	azok az esetek, amelyeknél a gyűrűben teljesülhet az adott reakció sztereoelektron-feltétele.
belépő (támadó) csoport	A szubsztrátummal (a reakció centrumával) kötést kialakító atom vagy atomcsoport.
Bell-Evans-Polanyi elv	Elegendően hasonló reakciókban az entalpia-változás (ΔH) és az aktiválási energia (E_a) lineáris összefüggést mutat.
cine-szubsztitúció	Olyan (többnyire aromás magon történő) helyettesítés, melyben a belépő csoport a távozó csoportot kötő szénatom szomszédjához kapcsolódik.
delokalizáció	Szűkebb értelemben konjugált rendszer π -kötéseinek leírására szolgáló fogalom: a π -elektronok nem két atom között (lokalizáltan) foglalnak helyet, valamennyi kötésnek van kettős kötés jellege (lásd még: kötésrend). Tágabb megfogalmazásban egy formálisan kötéshez vagy atomhoz rendelt (nemkötő) elektronpár megjelenése ezektől különböző térrészben/pályán (vesd össze: anomer effektus).
dipoláris aprotikus oldószer	Viszonylag nagy dielektromos állandójú ($\epsilon > 15$) és dipólusmomentumú ($\mu > 8.3 \times 10^{-30}$ Cm), nem hidrogénkötés-donor oldószer (lásd: Parker-féle oldószer-osztályozás).
donorszám (donicitás)	Vegyületek (oldószerek) elektronpár-donor sajátságát (Lewis-bázicitását) kvantitatíve leíró érték.
elektrofil	Elektronkedvelő részecske (reagens), amely a reakciópartnerrel (a nukleofillel) úgy képez kötést, hogy a kötő elektronpár mindkét elektronját a partnertől veszi át. Az elektrofilek elektronhiányos részecskék.
elektrofug	Olyan távozó csoport, amely nem visz magával kötő elektronpárt.
elektronegativitás	Egy atom vagy atomcsoport elektronvonzó képessége.
elemi reakció	Egyetlen átmeneti állapoton át haladó (koncertikus), köztitermék képződése nélkül lejátszódó átalakulás. lásd még: koncertikus folyamat
endergonikus reakció (változás) ($\Delta G > 0$)	Olyan átalakulás, amely (állandó nyomáson és hőmérsékleten) a környezetéből energiát vesz fel, szabadentalpia-változása pozitív, végállapota magasabb energiaszinten van, mint a kiindulási állapot.
endoterm reakció (változás) ($\Delta H > 0$)	Olyan átalakulás, amely (állandó nyomáson és hőmérsékleten) a környezetéből hőt vesz fel, entalpia-változása pozitív.
energia hiperfelület	Az adott kémiai rendszer energiájának változása valamennyi kötéstávolság és kötésszög változásának függvényében.
energiaprofil	Az adott kémiai rendszer energiájának változása a reakció-koordináta függvényében.

exergonikus reakció (változás) ($\Delta G < 0$)	Olyan átalakulás, amely (állandó nyomáson és hőmérsékleten) a környezetének energiát ad át (munkát végez), szabadentalpia-változása negatív, végállapota alacsonyabb energiaszinten van, mint a kiindulási állapot.
exoterm reakció (változás) ($\Delta H < 0$)	Olyan átalakulás, amely (állandó nyomáson és hőmérsékleten) a környezetének hőt ad át, entalpia-változása negatív.
feszültség	Egy molekulában (vagy átmeneti állapotban) feszültség van/ébred, ha energiaszintje kedvezőtlen kötéstávolság, kötésszög vagy diéderes szög következtében nő.
gyök	Párosítatlan elektront tartalmazó intermedier/anyag.
hammond elv (posztulátum)	Ha a reakció-koordinátán két állapot (pl. egy átmeneti állapot és egy reaktív köztitermék) egymást követi, akkor egymásba alakulásuk csak a molekulaszervezet kis megváltozásával jár együtt.
hard/kemény bázis (nukleofil)	Csekély polarizálhatóságú, kis méretű donor atomot tartalmazó Lewis-bázis.
hard/kemény sav (elektrofil)	Csekély polarizálhatóságú, kis méretű akceptor atomot tartalmazó Lewis-sav.
határ molekulapályák	Adott molekula legmagasabb energiájú betöltött (HOMO), illetve legalacsonyabb energiájú betöltetlen (LUMO) molekulapályái. SOMO (Singly Occupied Molecular Orbital): gyök párosítatlan elektronját befogadó HOMO pálya.
heterolízis, heterolitikus	Kovalens kötés hasadása oly módon, hogy a kötő elektronpár az egyik fragmenshez kerül, ionok képződnek.
hibridizáció, hibridpályák	Atomi pályák lineáris kombinációja egy atomon annak érdekében, hogy a tényleges molekulaszervezeti sajátosságok (pl. geometria, kötések egyenértékűsége, nemkötő elektronpárok) leírható legyen.
hidratáció	Víz (elemeinek) beépülése egy molekulába.
hidrofób kölcsönhatás	Szénhidrogének vagy más, lipofil anyagok hajlama vizes közegben aggregátumok képzésére.
hidrolízis	Víz molekula hatására bekövetkező kötés-hasadás (a víz elemeinek beépülésével).
hiperkonjugáció	A molekula π -elektronrendszere (beleértve részlegesen betöltött vagy üres p-pályákat is) és (pl. C-H vagy C-C kötések alkotó) σ -elektronpárok kölcsönhatása folytán fellépő elektron-eltolódási jelenség.
homolízis, homolitikus	Kovalens kötés hasadása oly módon, hogy a kötő elektronpár egyik elektronja az egyik, másik elektronja a másik fragmenshez kerül, gyökök képződnek.

Hughes-Ingold szabályok	Az oldószerhatás kvalitatív leírása, mely az oldószereket dielektromos kontinuumnak tekinti, amelyekben csak nem-specifikus szolvatáció történik.
induktív effektus	σ -Kötéseken (vagy téren) át ható elektroneltolódási effektus ($-I$, ha hidrogénnél nagyobb, $+I$, ha kisebb az adott atom vagy atomcsoport elektronegativitása).
izotópeffektus	A molekula izotópösszetételének hatása adott átalakulás sebességére (kinetikus) vagy egyensúlyára (termodinamikai). Primer izotópeffektus várható, ha a sebességmeghatározó reakciólépés során hasadó kötés valamely elemét helyettesítjük izotópjával. Szekunder izotópeffektus várható, ha a sebességmeghatározó reakciólépés során nem hasadó kötés valamely elemét helyettesítjük izotópjával.
karbanion	Három ligandumhoz kapcsolódó, páros elektronszámú, nemkötő-elektronpárral bíró, negatív töltésű szénatomot tartalmazó részecske.
karbén	Két ligandumhoz kötődő, két nemkötő elektronnal(!) bíró, semleges szénatomot tartalmazó részecske. Szinglet, ha az elektronok párosítottak, triplet, ha az elektronok nem párosítottak.
karbéniumion	Három ligandumhoz kötődő, üres p pályával bíró, pozitív töltésű szénatomot tartalmazó részecske.
karbokation	Páros számú elektront tartalmazó kation, melyben a pozitív töltés (egy vagy több) szénatomon található. lásd még: karbéniumion és karbóniumion
karbóniumion	Négynél több ligandumot koordináló szénatomot tartalmazó karbokation.
kemény és lágy savak/elektrofilek és bázisok/nukleofilek elmélete	Azonos jellegű savak/bázisok (elektrofilek/nukleofilek) gyorsabban létesítenek kötést, mint az eltérő jellegűek.
kemoszelektivitás	Egy reagens preferált reakciója két (vagy több), hasonló átalakulásra képes funkciós csoport közül az egyikkel (függetlenül attól, hogy ezek azonos vagy különböző molekulákban található). Kemoszelektív az átalakulás akkor is, ha egy adott vegyület/intermedier eltérő reagensekkel eltérően reagál.
kinetikai kontroll	A kinetikai kontroll körülményei között (általában alacsony hőmérséklet és rövid reakcióidő) a termékek arányát képződési sebességük határozza meg: a főtermék a gyorsabban képződő vegyület.
koncertikus folyamat	Egy átmeneti állapotban haladó átalakulás (tkp. elemi reakció). [Egészen pontosan a primitív változások (mint pl. kötéshasadás,

	<p>kötésképződés, rotáció, stb.) koncertikusak, ha egy elemi reakcióban történnek meg.]</p> <p>lásd még: elemi reakció</p>
konjugáció	Kétszeres (többszörös) és egyszeres kötések váltakozásakor fellépő elektron-eltolódási jelenség a molekula π -elektronrendszerén.
kötésszociációs energia	Adott kötés homolitikus hasításához szükséges energia.
kötésrend	Két atom között fennálló kötés tényleges mértéke a két elektron által létrehozott egyszeres kötéshez viszonyítva.
láncreakció	Olyan átalakulás, amelyben egy vagy több reaktív köztitermék (általában szabad gyök) folyamatosan újraképződik ismétlődő elemi reakciókban (láncvivő lépések).
legkisebb mozgás elve	Azok az elemi reakciók kedvezményezettek, amelyekben az atom(mag)ok helyzete és az elektronkonfiguráció a legkevésbé változik meg.
mechanizmustípus	A kémiai átalakulások csoportosítása az elektronok átrendeződésének módja alapján: heterolitikus (ionos), homolitikus (gyökös), periciklusos.
mezomer effektus	p - és π -elektronpályák (beleértve nemkötő elektronpárokat is) átfedése következtében létrejövő konjugatív jellegű elektroneltolódási jelenség (adott szubsztituens mezomer effektusa negatív ($-M$), ha a kapcsolódó kötés elektronban szegényebb, pozitív ($+M$), ha gazdagabb a hidrogént, mint szubsztituent tartalmazó kötéshez viszonyítva).
mikroszkopikus reverzibilitás elve	A reverzibilis egyensúlyi reakciónál az egyik irányba haladó átalakulás mechanizmusa pontosan a fordítottja a másik irányúnak. Ekkor az átmeneti állapotok és a köztitermékek is megegyeznek. (Kivételek a fotokémiai gerjesztéssel kiváltott átalakulások.)
molekulapálya	Többatomos molekula atommagjai és elektronjai által keltett mezőben található elektron leírására szolgáló hullámfüggvény. Megjelenítése: az elektront pl. 90 %-os előfordulási valószínűséggel tartalmazó térrészt burkoló felülettel történhet.
molekulapálya (MO) módszer	A vegyületek elektronszerkezetének leírására használt módszer: a vegyületekben valamennyi elektron az összes atomtörzs által meghatározott erőterben foglal helyet, tehát nem lehet megadni, hogy két adott atomot melyik két elektron köti össze. Az elektronok molekulapályákon találhatók, melyek a felépítési elv szerint töltődnek fel. A molekulapályákat az atomi elektronpályák lineáris kombinációjával származtatjuk (Linear Combination of Atomic Orbitals – LCAO- MO). A molekulapályák száma azonos a kombinálódó atomi pályák számával.
molekularitás	Egy elemi reakcióban (az átmeneti állapot felépítésében) résztvevő részecskék száma (uni- vagy mono-, bi-, termolekulás reakció). Gyakran (de nem szükségképpen) megegyezik a reakció rendjével.

nukleofil	Magkedvelő részecske (reagens), amely a reakciópartnerrel (az elektrofillal) úgy képez kötést, hogy a kötő elektronpár mindkét elektronja tőle származik. A nukleofil jelleg szükséges (de nem elégséges) feltétele legalább egy nemkötő elektronpár jelenléte.
nukleofug	Olyan távozó csoport, amely kötő elektronpárt visz magával.
parker-féle oldószer-osztályozás	Az oldószerek csoportosítása az ionszolvatációs képesség alapján.
protikus oldószer	Hidrogénkötés-donor oldószer (többnyire nagy dielektromos állandójú $\epsilon > 15$, de!! pl. ecetsav $\epsilon = 6,2$)
reakció-koordináta (ζ)	A reakció előrehaladásának mértéke.
reakciómechanizmus	A mechanizmus annak a folyamatnak a részletes leírása, amelynek során a reaktánsok átalakulnak termékekké. Ez a leírás általában nem teljes, de törekszik az alábbiak közül mind több szempont szerint pontos információkra: mely kötés(ek) hasad(nak), milyen sorrendben, hány lépésben, milyen (relatív) sebességgel, milyen köztitermék(ek) lép(nek) fel (összetétel, szerkezet, energiatartalom), szubsztituensek, oldószerek, katalizátorok, inhibitorok hatása a reakció lefutására.
reakciórend	Az empirikus sebességi egyenletben szereplő koncentrációk hatványkitevőinek összege (első-, másod-, n -edrendű reakció). Részrend: egy komponens koncentrációjának hatványkitevője (lehet tört is).
reakciótípus	A kémiai átalakulások csoportosítása a kiindulási anyag és a végtermék szerkezetének összevetése alapján: szubsztitúció, addíció, elimináció, izomerizáció.
reaktív köztitermék (intermedier)	Az energiaprofilon lokális minimummal bíró részecske, élettartama lényegesen hosszabb az átmeneti állapoténál.
reaktivitás, reaktív	Valamely részecske kinetikai tulajdonságát fejezi ki: adott reakciókörülmények között a reaktívabb gyorsabban reagál (nagyobb a sebességi együtthatója). Általános használata kerülendő.
rezonancia (határszerkezeti, kanonikus) forma	Adott molekula egy lehetséges elektroneloszlása, amely csak a vegyértékelektronok helyzetében különbözik más rezonancia formáktól.
sebesség-meghatározó lépés	Többlépéses átalakulás leglassúbb folyamata.
soft/lágy bázis (nukleofil)	Nagy polarizálhatóságú, nagy méretű akceptor atomot tartalmazó Lewis-bázis.
soft/lágy sav (elektrofil)	Nagy polarizálhatóságú, nagy méretű akceptor atomot tartalmazó Lewis-sav.

specifititás	<p>A specifititás a reakcióban eltérő izomer kiindulási anyagokból keletkező termékek megoszlására vonatkozik: ha különböző izomerekből különböző anyagok (vagy azonosak, de eltérő arányban) képződnek, akkor a reakció specifikus. A specifititás lehet teljes vagy részleges. A specifikus reakció szükségképpen szelektív, de ez fordítva nem igaz.</p> <p>Regiospecifititás: a kiindulási anyagok szerkezeti (konstitúciós) izomerek.</p> <p>Sztereospecifititás: a kiindulási anyagok tér (konfigurációs) izomerek.</p>
szelektivitás	<p>A szelektivitás a reakcióban egy (egyetlen izomert tartalmazó) kiindulási anyagból keletkező termékek megoszlására vonatkozik: ha valamelyik termék a többinél nagyobb arányban képződik, akkor a reakció szelektív. Ha csak egy termék képződik, akkor a szelektivitás teljes (100 %-os), egyébként részleges.</p> <p>Regioszelektivitás: a termékek szerkezeti (konstitúciós) izomerek.</p> <p>Sztereoselektivitás: a termékek tér (konfigurációs) izomerek.</p>
szolvatáció	<p>Oldott anyag és oldószer molekulái között a teljes rendszer energiacsökkenését eredményező kölcsönhatás.</p> <p>Primer szolvátburok (kémiai szolvatáció): az oldott anyag molekuláival közvetlenül érintkező oldószermolekulák.</p> <p>Szekunder szolvátburok (fizikai szolvatáció): az oldott részecskékkel együtt mozgó oldószermolekulák.</p> <p>Nem-specifikus szolvatáció: a szolvátburok kialakításában csak elektrosztatikus és diszperziós kölcsönhatások játszanak szerepet.</p> <p>Specifikus szolvatáció: H-hidak és elektronpár donor-akceptor (EPD-EPA) kölcsönhatások révén kialakuló szolvatáció.</p>
szolvólízis	Oldószermolekula hatására bekövetkező kötéshasadás.
szomszédcsoport-részvétel	A (többnyire karbokationos) reakciócentrum kölcsönhatása molekulán belüli (de a reakciócentrummal nem konjugálódó) nemkötő-elektronpárral (esetleg σ - vagy π -kötéssel). Következmenyei lehetnek: retenciós sztereo-kémiai lefutás, sebességnövekedés, átrendeződés.
sztereo-elektron feltétel	<p>Adott reakció lejátszódásához szükséges geometriai paraméterek összessége, amelyekben biztosított a résztvevő elektronpályák megfelelő kölcsönhatása.</p> <p>Intramolekuláris sztereo-elektron hatás/feltétel: az érintett elektronpályák azonos molekulán/részecskén belül találhatóak.</p> <p>Intermolekuláris sztereo-elektron hatás/feltétel: az érintett elektronpályák különböző molekulákban/részecskékben találhatóak.</p>
sztereo-elektron hatás	Valamely kémiai jelenség (egyensúly, konformáció, reaktivitás, szelektivitás, stb.) függése geometriai paraméterektől, elsősorban elektronpályák relatív térhelyzetétől.

szün (syn)-izomer	Referenciasík azonos oldalán levő (pl. atomok). Egyszeres kötéssel összekapcsolt atomok szubsztituensei szün helyzetűek, ha diéderes szögük $<90^\circ$.
tautoméria	Az izomériának az a formája, amelyben egy kettős kötés és egy atom (legtöbbször H) helyzete eltérő (tautomerek). Gyűrű-lánc tautoméria, ha az egyik formában a kettős kötetést gyűrű helyettesíti.
távozó (leváló) csoport	A szubsztrátumról (a reakció centrumáról) lahasadó atom vagy atomcsoport.
tele-szubsztitúció	Olyan (többször aromás magon történő) helyettesítés, melyben a belépő csoport a távozó csoportot kötő szénatomtól több mint egy atomnyi távolságban levő szénatomhoz kapcsolódik.
termékkifejlődési kontroll	Kinetikailag kontrollált reakció, amelyben a szelektivitás (termékeloszlás) megfelel a (termodinamikai) stabilitási viszonyoknak.
termodinamikai kontroll	A termodinamikai kontroll körülményei között (általában magas hőmérséklet és hosszú reakcióidő) a képződő termékek arányát a közöttük fennálló egyensúly szabja meg: a főtermék az alacsonyabb energiatartalmú vegyület.
umpolung	Átpolározás: adott funkciós csoport (és környezete) szokásos polarizációs viszonyainak megfordítása (pl. eltérő jellegű atomok beépítésével, lásd: alkil-halogenid → alkil-magnézium-halogenid).
van der Waals erők	Molekulák (vagy egy molekula részei) között fellépő (vonzó vagy taszító) kölcsönhatások, melyek nem vezethetők vissza kötésképződésre vagy ionok közötti elektrosztatikus erőkre. Típusai: dipol-dipol (orientációs), dipol-indukált dipol (indukciós), indukált dipol-indukált dipol (diszperziós).
vegyértékkötés (VB) módszer	A vegyületek elektronszerkezetének leírására használt módszer: a vegyületekben az atomokat összetartó kötések az atomi pályák (vagy hibridpályák, pl. sp^3 , sp^2 , sp) átfedésével az atomok között páronként létrejövő lokalizált térrészben lévő párosított spinű elektronok alkotják. A tényleges elektroneloszlást a rezonancia (határszerkezeti, kanonikus) formák stabilitás szerint súlyozott átlaga adja.
abszolút konfiguráció	Valamely királis képződményt alkotó elemek, ligandumok térábrában is megjeleníthető tényleges térbeli elrendeződése. Megadása <i>R,S</i> (aminosavak és szénhidrátok körében <i>D,L</i>), axiális és planáris rendszereknél emellett <i>P,M</i> prefixumokkal történhet.
allén-izoméria	1,3-szubsztituált allének (általánosabban $2n+1$ kumulált kettőskötést tartalmazó poliének) esetében fellépő axiális kiralitás.
anomerizáció	Szénhidrátok glikozidos pozíciójában bekövetkező epimerizáció.
anti-izomer	Kettős jelentésű fogalom:

	<p>1. Oximok esetében az <i>E</i> diasztereomer.</p> <p>2. Nyílt láncú, több sztereogén centrumot tartalmazó vegyületeknél a nagyobb CIP-prioritású csoportokat lánc ellentétes oldalán tartalmazó diasztereomer relatív konfigurációja (teljesen nyitott konformációjú láncot felvéve!!).</p>
antiklinális	A-B-C-D nemlineáris, nyíltláncú molekulában az 120° diéderes szöghöz tartozó fedő konformáció.
antiperiplanális	A-B-C-D nemlineáris, nyíltláncú molekulában az 180° diéderes szöghöz tartozó nyitott konformáció.
atrop-izoméria	2,2',6,6'-tetraszubsztituált bifenilek és rokon rendszerek esetében fellépő, rotációgátláson alapuló axiális kiralitás.
axiális állás	Szék konformációjú ciklohexán molekula síkjára merőlegesen elhelyezkedő kötések, csoportok helyzete.
boríték (szófa) konformáció	A ciklopentán egyik konformere, melyben egy metilencsoport a többi síkja alatt vagy felett helyezkedik el.
Cahn-Ingold-Prelog-(CIP) szabályok	<i>A szubsztituensek, csoportok szekvenciaszabályok által meghatározott prioritási során alapuló konfiguráció-meghatározások</i>
cisz-helyzet	Egy gyűrűs molekulát alkotó sík azonos oldalán elhelyezkedő szubsztituensek helyzete. (Diszubsztituált alkének esetében a kettőskötés azonos oldalán elhelyezkedő szubsztituensek térállásának jelölésére is alkalmazható, de ehelyett a Z prefixum használata javasolt).
csavart kád	A ciklohexán (és hasonló rendszerek) egyik konformációja, mely a kád konformáció kismértékű elcsavarodásával jön létre a kedvezőtlen kölcsönhatások enyhítése (alacsonyabb energiaszint elérése) érdekében.
deszimetriizálás	Egy molekula szimmetriájának csökkentése új szimmetriaelem beépítésével.
diasztereomerek	Egymással fedésbe nem hozható, egymással tükörképi viszonyban nem álló, anizometrikus jellegű sztereoizomerek. ³ 2 vegyület állhat egymással diasztereomer viszonyban.
diasztereomerizáció	Diasztereomerek egymásba alakítása, legegyszerűbb esete az epimerizáció.
1,3-diaxiális kölcsönhatás	Szék konformációjú ciklohexán molekulák axiális helyzetű 1,3 és 1,5 helyzetű szubsztituensei között fellépő taszításból fakadó destabilizáló kölcsönhatás.
diéderes szög	Egy A-B-C-D nemlineáris molekulában az A-B-C és a B-C-D síkok által bezárt szög
D/L	Szénhidrátok és aminosavak (illetve származékaik) körében alkalmazható abszolút konfiguráció megadás, a D-(+)-gliceraldehidre

	visszavezetett konfiguráció. A fenti vegyületeken kívül használata nem javasolt.
E-izomer	Kettőskötést tartalmazó rendszereknél az a diasztereomer, ahol a nagyobb CIP prioritású csoportok ellentétes oldalon helyezkednek el.
ekvatoriális állás	Szék konformációjú ciklohexán molekula síkjához közelálló kötések, csoportok helyzete.
enantiomer arány	Az elegyet alkotó enantiomerek koncentrációinak (móltörtjeinek) aránya (A/A^*)
enantiomer felesleg	$\frac{A - A^*}{A + A^*} \times 100\%$ (más módon felírva: $A\% - A^*\%$)
enantiomerek	Egymással fedésbe nem hozható, egymással tükörképi viszonyban álló, izometrikus jellegű sztereoizomerek. Mindig két molekula áll egymással enantiomer viszonyban.
enantiomerizáció	Egyik enantiomer másikba történő alakítása – mikroszkopikus, molekuláris szintű folyamat.
enantiomertiszta rendszer	Csak egyetlen enantiomert tartalmazó anyag
enantiomerben dúsult keverék	Az egyik enantiomert nagyobb mennyiségben tartalmazó keverék.
epimerek	Olyan diasztereomer párok, amelyek csak egyetlen sztereogén egység konfigurációjában különböznek.
epimerizáció	Diasztereomerek egymásba alakulása egyetlen sztereogén egység szelektív inverziójával. Diasztereomerek termodinamikailag kontrollált aszimmetrikus transzformációja.
eritro/treo	Szénhidrát-típusú, két sztereogén egységet tartalmazó molekulák relatív konfigurációjának megadására szolgáló konvenció, alkalmazása korlátozott.
fajlagos forgatóképesség	Egységnyi koncentrációjú oldat (tiszta folyadék) egységnyi optikai úthossz mellett mért forgatóképessége.
ferde (csavart) konformáció	ciklopentán egyik konformere, melyben 2- és 5-metiléncsoport a 1,3,4-metiléncsoportok által kifeszített sík alatt vagy felett helyezkedik el.
félszék	A ciklohexán (és hasonló rendszerek) leginstabilabb, az energiadiagramon abszolút maximumot konformációja, melyben egyetlen metiléncsoport kerül az egy síkban elhelyezkedő többi metiléncsoport alá vagy fölé.
forgatás iránya	A síkban polarizált fény síkjának elfordulása az óramutató járásával megegyező (+) vagy ellentétes (-) irányban, nincsen kapcsolata a molekula konfigurációjával.

gauche-kölcsönhatás	egymással szinklinális helyzetben levő szubsztituensek között fellépő, nem sztérikus eredetű destabilizáló hatás.
heterokirális rendszer	Mindkét enantiomert tartalmazó anyagi halmaz (kristály), melyet R...S heterokirális kölcsönhatások jellemeznek.
homokirális rendszer	Csak egyetlen enantiomert tartalmazó anyagi halmaz (kristály), melyet R...R (vagy S...S) homokirális kölcsönhatások jellemeznek.
inverzió	A konfiguráció ellentétesre változását eredményező folyamat.
kád	A ciklohexán (és hasonló rendszerek) egyik konformere, melyben a szemben található 1- és 4-metiléncsoportok a többi által kifeszített sík alatt vagy felett helyezkednek el.
kémiai korreláció	Sztereo-kémiaiag egyértelmű kimenetellel rendelkező reakciókkal egy kiválasztott, ismert konfigurációjú referenciavegyületté (vagy azzal már kapcsolatba hozott vegyületté) való alakításon vagy abból történő előállításán alapuló összehasonlítási módszer
kiralitás	A királis objektumok (pontcsoportok, molekulák) egymással tükörképi viszonyban állnak, de nem hozhatók fedésbe. A kiralitás a objektumok (pontcsoportok, molekulák) egészére értelmezett fogalom.
kiralitás szimmetriafeltétele	Tükrözési szimmetriatengely (szűkebb értelemben véve szimmetriasík) hiánya a molekulában.
konfiguráció	A molekulát alkotó atomok, atomcsoportok lehetséges térbeli elrendeződései, a rotációval létrejövő téralkatokat azonosnak (egy és ugyanazon állapotnak) tekintve.
konformáció	A molekulát alkotó atomok, atomcsoportok azon térbeli elrendeződései, melyek kötések mentén történő szabad rotációval egymásba átvihetők.
konglomerátum	Olyan kristály, ami csak az egyik enantiomert tartalmazza. Ideális esetben enantiomorf kristályforma jellemzi őket.
konstitúció	Az atomok kapcsolódási sorrendje.
1,4-kölcsönhatás („flagpole”-„flagpole” kölcsönhatás)	A ciklohexán kád konformációjában a molekula síkjára közel merőleges szubsztituensek van der Waals-feszültség alapú taszító kölcsönhatása.
<i>l/u</i>	A relatív konfiguráció megadására szolgáló, Seebach és Prelog által kidolgozott módszer. Két szomszédos sztereogén egység azonos konfigurációja (<i>R,R</i> vagy <i>S,S</i>) esetén <i>l</i> (like), ellentétes konfigurációja esetén (<i>R,S</i> vagy <i>S,R</i>) esetén <i>u</i> (unlike) prefixummal jelezzük relatív konfigurációt
mezo-vegyület	Sztereoogén (királis) egységgel rendelkező, de szimmetriasík megléte miatt akirális vegyület.

optikai aktivitás	Az enantiomerek azon tulajdonsága, hogy azonos mértékben, de ellentétes irányban elforgatják a síkban polárizott fény polarizációs síkját.
optikai tisztaság	Az enantiomer arány forgatóképesség mérés alapján történő meghatározásával kapott érték ($[\alpha]_{\text{mért}}/[\alpha]_{\text{enantiomertiszta anyag}}$). A korszerű GC, HPLC és NMR módszerek kialakulásával visszaszorult, tekintettel a forgatóképesség sok tényezőtől való függésére lehetőleg ne használjuk.
pillérhatás	A 3,3'-szubsztituensek rotációgátat növelő hatása atrop izoméria esetében.
pilot atom pilot atom	Planáris kiralitású rendszereknél a síkhoz legközelebbi (vagy azonosság esetén legnagyobb prioritású) síkon kívüli atom, atomcsoport.
piramidális inverzió	Három ligandumot és egy nemkötő párt tartalmazó centrális kiralitású rendszerek kötéshasadás nélküli konfigurációváltása hibridállapotváltással (átrezgéssel).
pitzer-feszültség	Fedő állású kötések kötő orbitáljainak kedvezőtlen átfedéséből származó, entalpiánövekedést eredményező destabilizáló hatás.
prelog-feszültség	Közepes tagszámú ($n = 7-11$) gyűrűknél fellépő, az egymással szemben található hidrogének taszítása (transzannuláris kölcsönhatás) nyomán fellépő, entalpiánövekedést eredményező destabilizáló hatás.
pszeudoaszimmetriás atom	Két, egymással enantiomer viszonyban álló csoportot tartalmazó aszimmetria centrum.
pszeudoracemát	Valamennyi kristály R és S enantiomerek 1:1 arányú keverékét tartalmazza, de szabálytalan, véletlenszerű eloszlásban.
racém elegy	A két enantiomert 1:1 arányban tartalmazó elegy, oldat. Jelölése: <i>RS</i> , ($\pm$) vagy <i>rac</i> .
R*/S*	A relatív konfiguráció megadására szolgáló, a Chemical Abstracts által kidolgozott módszer. Az első sztereogén centrumot önkényesen R konfigurációjának tekintjük, a soron következőket pedig ehhez hasonlítjuk. Ennek eredményeként mind a <i>R,S,S...</i> , mind pedig a <i>S,R,R...</i> abszlút konfigurációjú vegyület relatív konfigurációja <i>R*,S*,S*...</i> .
racém kristály (racemát)	valamennyi kristály R és S enantiomerek 1:1 arányú, szabályos szerkezetű keverékét tartalmazza (le az elemi celláig).
racemizáció	racém elegy irreverzibilis képződése királis, nem-racém kiindulási anyagból – egyensúlyi elegyhez vezető makroszkopikus és statisztikus folyamat.
relatív konfiguráció	Kettős jelentésű fogalom: 1. Két különböző királis molekula konfigurációjának megfeleltetése egymásnak fizikai vagy kémiai módszerekkel, ismert abszolút konfigurációjú (vagy önkényesen rögzített konfigurációjú)

	<p>referenciavegyületre való visszavezetés (külső összehasonlítás)</p> <p>2. Két különböző sztereogén egység/királis egység konfigurációjának egymáshoz való viszonya egy molekulán belül. Ez a viszony az abszolút konfigurációtól eltérően invariáns a tükrözésre (belső összehasonlítás).</p>
rezolválás	A racém keverék szétválasztása enantiomerekre. Megkülönböztetjük a teljes rezolválást (enantiomertiszta anyagokhoz vezet) és a részleges rezolválást (enantiomerben dúsult termékhez vezet).
szék	A ciklohexán (és hasonló rendszerek) legstabilabb, viszonylag merev konformációja, melyben a szemben található 1- és 4-metiléncsoportok egyike a többi által kifeszített sík alatt, a másik pedig felett helyezkedik el.
szinklinális	A-B-C-D nemlineáris, nyíltláncú molekulában az 60° diéderes szöghöz tartozó nyitott konformáció.
szinperiplanális	A-B-C-D nemlineáris, nyíltláncú molekulában a 0° diéderes szöghöz tartozó fedő konformáció.
sztereogén centrum	Olyan sztereogén egység, ahol egy tetraédres (sp^3 hibridállapotú) központi atomhoz négy különböző ligandum kapcsolódik. A nemkötő párok ligandumnak számítanak, az eltérő izotópok (eltérő izotópokat tartalmazó csoportok) különböző leigandumot jelentenek.
sztereogén egység	A sztereoizomeria forrása. A sztereogén egységgel rendelkező molekulákban két, az egységhez kapcsolódó atom(csoport) felcserélése egy másik sztereoizomerhez vezet.
sztereogén sík	Olyan sztereogén egység, amelyben a síkalkatú molekularészt síkon kívül elhelyezkedő atomok, atomcsoportok deszimmetrizálják.
sztereogén tengely	Olyan sztereogén egység, ahol egy tengelyhez rögzítve négy (páronként különböző), nem-planáris helyzetű csoport található.
sztereospecifitás	Két konfigurációs izomer kiindulási anyag azonos reakciókörülmények között két konfigurációs izomer végtermék keletkezik. A sztereoizomeria fajtájától függően megkülönböztetünk enatiospecifikus és diasztereospecifikus reakciókat.
sztereoszelektivitás	Egyetlen kiindulási anyag reakciójában egy konfigurációs izomer kitüntetett módon, a statisztikus termékaránytól eltérő mennyiségben keletkezik. A sztereoizomeria fajtájától függően megkülönböztetünk enatioszelektív és diasztereoszelektív reakciókat. (A teljes sztereoszelektivitás nem azonos a sztereospecifitással!)
szün (syn)-izomer	<p>Kettős jelentésű fogalom:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Oximok esetében a Z diasztereomer. 2. Nyílt láncú, több sztereogén centrumot tartalmazó vegyületeknél a nagyobb CIP-prioritású csoportokat lánc azonos oldalán tartalmazó diasztereomer relatív konfigurációja (teljesen nyitott konformációjú láncot felvéve!)

transz-helyzet	Egy gyűrűs molekulát alkotó sík ellentétes oldalán elhelyezkedő szubsztituensek helyzete. (Diszubsztituált alkének esetében a kettőskötés ellentétes oldalán elhelyezkedő szubsztituensek térállásának jelölésére is alkalmazható, de ehelyett a <i>E</i> prefixum használata javasolt)
tükrözési szimmetriatengely (Sn)	Az a szimmetriaelem, ahol az identitás a tengely mentén $360^\circ/n$ szöggel való forgatással, majd a tengelyre merőlegesen felvett síkra való tükrözéssel érhető el.
Z-izomer	Kettőskötést tartalmazó rendszereknél az a diasztereomer, ahol a nagyobb CIP prioritású csoportok azonos oldalon helyezkednek el.